

Wstęp

W niniejszej książce zaprezentowane zostały bogactwo i aktualność teologiczno-liturgicznej refleksji jednego z największych teologów w historii i największego żyjącego teologa naszych czasów, także teologa i historyka liturgii – Papieża Seniora Benedykta XVI.

W kręgu zainteresowań teologicznych i pastoralnych księdza profesora, a potem arcybiskupa i kardynała Josepha Ratzingera, i wreszcie Ojca Świętego Benedykta święta liturgia Kościoła zawsze zajmowała miejsce szczególne. Dogmatyk i teolog fundamentalny, przez lata czuwający nad czystością wiary Kościoła, to również wielki liturgista, który od dziesięcioleci daje dowody wyjątkowego zrozumienia i szczególnego umiłowania liturgii Kościoła.

Joseph Ratzinger przyszedł na świat w Wielką Sobotę, 16 kwietnia 1927 roku, w miejscowości Marktl nad rzeką Inn, nieopodal Altötting w Bawarii. Był trzecim dzieckiem Marii i Josepha Ratzingerów. „To, iż dzień moich urodzin był ostatnim dniem Wielkiego Tygodnia i wigilią Wielkanocy – wspomina Benedykt XVI – było w rodzinie ciągle podkreślane. Wiązało się to z tym, iż następnego dnia zostałem ochrzczony wodą, która była dopiero co poświęcona podczas (celebrowanego w tamtych czasach raniem) rytu «Wielkiej Nocy». Byłem pierwszym chrześniakiem z nowej wody i to zostało ocenione jako znaczące wydarzenie. W ten sposób moje życie od początku było zagłębione w tajemnicę Świąt Wielkanocnych, co wypełniało mnie ciągle wdzięcznością, bo mogło być tylko znakiem błogosławieństwa. Oczywiście nie była to Niedziela Wielkanocna, lecz Wielka Sobota. Czym dłużej się nad tym zastanawiam, tym częściej wydaje mi się, iż zgodne jest to z istotą naszego ludzkiego życia, które – jeszcze nie w pełni ukształtowane, ale już pełne ufności – czeka na Święto

Wielkiej Nocy” (J. Ratzinger, *Moje życie*, tłum. W. Wiśniowski, Częstochowa 2005, s. 6-7).

Już we wspomnieniach z dzieciństwa, tych wyżej przytoczonych, i wielu innych, odnajdujemy wyrazy wielkiej miłości i szacunku późniejszego papieża dla liturgii. Od samego początku będą to jednak miłość i szacunek połączone z intelektualnym wysiłkiem odkrywania oraz zgłębiania tajemnic wiary.

„Było dla mnie ekscytującym przeżyciem – wyznał kiedyś kardynał Joseph Ratzinger – gdy [w dzieciństwie] wnikałem w tajemniczy świat łacińskiej liturgii i dowiadywałem się, jaki jest jej sens. Krok po kroku przechodziliśmy [razem z rodzeństwem] od dziecięcego *missale* do jego pełnej wersji – nazwałbym to podróżą odkrywców. Oczywiście, fascynowały nas uroczystości liturgiczne, z muzyką, ze wszystkimi ozdobami i obrazami. To jakby jeden nurt. Był i drugi, albowiem od początku również racjonalnie interesowałem się religią. Powoli szedłem w swym myśleniu coraz dalej. (...) Poszukiwanie argumentów było frapującym zajęciem i stało się racjonalną przygodą, która, jeśli można tak powiedzieć, otwierała się na coraz odleglejsze regiony i odsłaniała coraz odleglejsze horyzonty. To połączenie fascynacji liturgią i racjonalnego myślenia wydawało się mi, jako człowiekowi, który chce zrozumieć świat, szczególnie piękną możliwością mego życia” (Sól ziemi. Chrześcijaństwo i Kościół Katolicki na przełomie tysięcy. Z kardynałem Josephem Ratzingerem – Benedyktem XVI rozmowa Peter Seewald, tłum. G. Sowiński, Kraków 2005, s. 42).

Owa „szczególnie piękna możliwość” w ciągu ponad 90 lat życia Benedykta XVI wypełniła się. Jego racjonalna fascynacja liturgią fascynuje także innych, pomagając współczesnemu Kościołowi wciąż na nowo odkrywać liturgię i coraz piękniej oraz owocniej ją sprawować w nieprzerwanym ciągu wieków. Zafascynowała ona Autorów niniejszej monografii, których łączy umiłowanie liturgii i szacunek dla dokonań Benedykta XVI, a także pragnienie popularyzacji liturgii rzymskiej, zarówno w jej formie

zwyczajnej, jak i nadzwyczajnej, którą Ojciec Święty Benedykt przed kilkunastu laty w Kościele przywrócił.

Wśród Autorów znaleźli się wybitni uczeni z wielu ośrodków naukowych z całej Polski, jak również osoby dopiero rozpoczynające drogę swoich poszukiwań badawczych, w tym doktoranci i studenci. Wszystkim Autorom, a także Współredaktorom oraz Płockiemu Instytutowi Wydawniczemu bardzo dziękuję za cenny udział w powstaniu tej monografii. Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika w Toruniu składam podziękowanie za sfinansowanie wydania książki. Czytelnikom zaś życzę owocnej lektury.

ks. Daniel Brzeziński
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Toruń, 16 kwietnia 2018 roku,
w 91. rocznicę urodzin Ojca Świętego Benedykta XVI

Spis treści

<i>ks. Daniel Brzeziński</i>	
Wstęp	5
<i>ks. Waldemar Bartocha</i>	
Biskup i liturgia w eklezjologii komunii Josepha Ratzingera / Benedykta XVI	9
<i>Paweł Beyga</i>	
Recepcja wybranych postulatów „reformy reformy” liturgii w Mszałe dla ordynariatów personalnych byłych anglikanów	32
<i>Janina Bokun</i>	
Orientacja chrześcijańskiej świątyni w nauczaniu Benedykta XVI	46
<i>ks. Michał Borowski</i>	
Liturgia jako budowanie Kościoła w świetle nauczania Benedykta XVI	60
<i>Paweł Caban</i>	
Postawa klęcząca w liturgii w nauczaniu Benedykta XVI	87
<i>ks. Bogdan Ferdek</i>	
Liturgia i dogmat. Znaczenie zasady „lex orandi – lex credendi” dla dogmatyki według Josepha Ratzingera i Aleksandra Schmemanna	104
<i>ks. Maciej Kępczyński</i>	
Strój liturgiczny i pozaliturgiczny w papieskiej <i>praxis</i> Benedykta XVI	123
<i>ks. Marek Kowalkowski</i>	
Teologiczno-liturgiczny sens Wielkiego Postu w homiliach wielkopostnych papieża Benedykta XVI	142
<i>ks. Janusz Królikowski</i>	
Liturgia syntezą dziejów zbawienia w misji Kościoła w myśli Josepha Ratzingera	163
<i>Ewa Łuczak, Paulina Jeżakowska</i>	
Cisza w liturgii na podstawie nauczania papieża Benedykta XVI	182

- ks. Zbigniew Łukasik*
Znaczenie sztuki w liturgii w ujęciu Benedykta XVI 193
- Marta Migdał*
Eschatologiczna dynamika liturgii
w myśli Benedykta XVI 209
- Mieczysław Paczkowski OFM*
Ojcowie Kościoła i liturgia w katechezach środowych
Benedykta XVI w latach 2007-2008 237
- Waldemar Pałęcki MSF*
Misterium liturgii w ujęciu Benedykta XVI 263
- Wiktor Pskit*
Benedykta XVI hermeneutyka ciągłości a język liturgii 281
- ks. Karol Rawicz-Kostro*
Liturgia miejscem spotkania Kościoła
uwielbionego i pielgrzymującego
w myśli Josepha Ratzingera 308
- ks. Marcin Sadowski*
Relacja między muzyką liturgiczną i kulturą
w myśli Józefa Ratzingera / Benedykta XVI 328
- ks. Paweł Szczęsny*
Paliusz w liturgii Benedykta XVI 343
- Paweł Szumski*
Natura prawdziwej reformy liturgicznej
w myśli Josepha Ratzingera / Benedykta XVI 356
- Adam Wojtczak OMI*
Nauka Benedykta XVI o Maryi
jako wzorce przeżywania liturgii słowa 374
- Jakub Woźniak*
Benedykt XVI i nowy ruch liturgiczny 401
- Anna Wójtowicz*
Troska o piękno muzyki liturgicznej w wypowiedziach
Josepha Ratzingera / Benedykta XVI 420